

Ходаківська Анастасія Василівна

студентка групи КОБ-1-12-4.0д, IV курс, напрям підготовки «Корекційна освіта (логопедія)»
avkhodakivska.il12@kubg.edu.ua

Науковий керівник

Гарашенко Лариса Василівна

кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри дошкільної освіти Педагогічного інституту Київського університету імені Бориса Грінченка
l.harashchenko@kubg.edu.ua

**ФОРМУВАННЯ РУХОВИХ УМІНЬ І НАВИЧОК З ХОДЬБИ У ДІТЕЙ
СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ З ПОРУШЕННЯМИ МОВЛЕННЯ
ЗАСОБАМИ РУХЛИВОЇ ГРИ**

Анотація. У статті висвітлено питання формування рухової функції у дітей старшого дошкільного віку з порушеннями мовлення засобами рухливої гри. Розглянуто основи технології формування рухових умінь і навичок засобом ходьби у дітей старшого дошкільного віку з порушеннями мовлення засобом рухливої гри. Основним засобом і методом закріплення та вдосконалення рухових умінь і навичок з ходьби у дітей старшого дошкільного віку з порушеннями мовлення визначається саме рухлива гра.

Ключові слова: рухова функція; діти дошкільного віку з порушеннями мовлення; мовленнєвий розвиток; ігровий метод; рухова активність; фізичне виховання; фізичне здоров'я; психічне здоров'я.

Актуальність та доцільність дослідження. Реалії сьогодення засвідчують зростання кількості дітей із хронічними захворюваннями, порушенням постави, недостатнім рівнем фізичного та психічного розвитку. У фізкультурно-оздоровчій роботі з дітьми існує чимало недоліків: під час показу дітям рухових дій вихователі припускаються помилок у виконанні основних рухів, пояснення не завжди доцільно поєднується з демонстрацією вправ, порушуються вимоги щодо якості практичного виконання різних видів основних рухів. Прогалини у знаннях із методики навчання дітей основних рухів, особливо ходьби, зумовлюють виникнення труднощів у наданні практичної допомоги дітям та виправленні помилок щодо їхньої рухової підготовленості.

Аналіз останніх публікацій. Дослідженнями сучасних учених і практиків (О. Богініч, Е. Вільчковський, Н. Денисенко, В. Шишкіна та ін.) встановлено, що рухова активність дітей у багатьох дошкільних навчальних закладах досить низька, режим гіподинамії є результатом недостатньої ефективності організації

роботи з фізичного виховання [1; 3]. Низька рухова підготовленість дітей дошкільного віку простежується впродовж перебування дитини у дошкільному навчальному закладі. Результати наукових доробок О. Богініч, Е. Вільчковського, М. Лейкіної, Е. Степаненкової, В. Шишкіної доводять ефективний вплив гри на підвищення рухової активності дітей, зокрема на формування рухової функції [1; 3]. Вважаємо за основоположну для нашого дослідження думку О. Богініч, що гра відіграє вагомую роль у житті дітей дошкільного віку та її доцільно використовувати як метод навчання, і, зокрема, як ефективний метод опанування дітьми дошкільного віку руховими діями [1].

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Виходячи з попереднього твердження, визначаємо *мету статті*: пошук ефективної технології формування рухових умінь і навичок з ходьби у дітей старшого дошкільного віку з порушеннями мовлення. *Завдання*: обґрунтувати вплив рухливої гри як основного засобу і методу закріплення та вдосконалення рухових умінь і навичок з ходьби у дітей старшого дошкільного віку з порушеннями мовлення.

Виклад основного матеріалу дослідження. Цінною, на наш погляд, є думка, висловлена О. Леонтьєвим і О. Запорожцем: «У сфері рухів і у психічному розвитку дитини загалом існують загальні закономірності. Формування окремих психічних процесів і дій відбувається не ізольовано, а у процесі провідної діяльності. Отже, розвиток рухової сфери дошкільника відбувається значною мірою в середині його ігрової діяльності» [1, 18; 4].

Одним із головних компонентів, що характеризують фізичну підготовленість дітей дошкільного віку є рівень розвитку рухової функції – досягнення оптимального розвитку рухових умінь та навичок і пов'язаних із ними фізичних якостей. У системі дошкільної освіти формування умінь та навичок у різних видах рухів, а також фізичних якостей закладені в основу державного стандарту з фізичної культури дітей дошкільного віку.

Таким чином, формування правильних рухових умінь та навичок, зокрема навичок ходьби, – одне із важливих завдань фізичного виховання дітей дошкільного віку. Оскільки у дошкільному віці ходьба характеризується певними недоліками, вони можуть перетворитися у стійку навичку. Вироблений стереотип ходьби дуже міцний, тому складно подолати помилки під час ходьби. У зв'язку з цим, важливо з раннього віку формувати навички правильної ходьби з урахуванням анатомічних, вікових, індивідуальних особливостей дітей. Особливо це стосується дітей із порушеннями мовленнєвого розвитку, оскільки у них недостатньо розвинена загальна та дрібна моторика, що й зумовило проведення експериментальної роботи.

На першому етапі експерименту було вивчено документаційні матеріали вихователів старшої групи щодо планування різних форм роботи з фізичного виховання та визначено наявний рівень сформованості рухової навички з ходьби у дітей старшої групи дітей із порушеннями мовлення.

Під час вивчення планів роботи ми аналізували ті форми роботи з фізичного виховання, під час яких відбувається навчання, закріплення та удосконалення основних рухів, зокрема, ходьби. Нами було зроблено такі висновки:

- плани вихователів старшої групи складено з урахуванням основних принципів навчально-виховної роботи. Вони спрямовані на поетапне досягнення фізичного удосконалення дітей дошкільного віку;
- під час спостережень та вивчення планів навчально-виховної роботи було виявлено, що основні форми роботи з фізичного виховання (заняття, ранкова гімнастика, гімнастика після сну, рухливі ігри), змістом яких є різні види ходьби, плануються і проводяться систематично, відповідно до вимог програми, однак їх зміст не завжди відповідає методичним вимогам;
- ходьба як основний рух планується найчастіше у підготовчій частині заняття. Як правило, планується, а потім і проводиться одноманітна ходьба, однакова для усіх вікових груп, часто без ускладнення та варіантів. Дітей

старшого дошкільного віку доцільно навчати різних видів ходьби, оскільки кожен вид ходьби по-різному впливає на організм;

- використовуються різноманітні засоби для проведення ходьби. Інвентар та фізкультурне обладнання, традиційне і нетрадиційне, у підготовчій частині заняття майже не використовується для проведення різних видів ходьби. Адже довжина кроку в ходьбі збільшується, якщо дітей регулярно вправляти в переступанні через предмети, розкладені на відстані трохи більшій, ніж середня довжина кроку дитини;
- у підготовчій частині фізкультурного заняття вихователі не використовують площу для ходьби належно. Ходьба, як правило, виконується у колоні і зовсім не використовуються різні види вправ на шикування та перешикування;
- не повністю використовуються доцільні, адекватні методи і прийоми навчання ходьби дітей цього віку: частковий показ, показ підготовленої дитини, мотивація (для чого потрібно тримати голову, спину прямо), аналіз дітьми своїх рухових дій, змагальний прийом, звукові орієнтири тощо;
- дуже мало використовуються з дітьми старшого дошкільного віку ігрові вправи, рухливі ігри, ігрові прийоми для навчання, закріплення, удосконалення навичок з ходьби саме у підготовчій частині заняття з фізичної культури. Якщо на якісне виконання стрибків, метання, лазіння, бігу звертається увага, варіюються умови їх навчання, то ходьби це стосується менше;
- досить малий підбір ігор з ходьбою. Найчастіше такі ігри проводяться у заключній частині заняття з фізичної культури. Мало плануються, а потім і мало проводяться рухливі ігри з ходьбою у підготовчій частині заняття, під час ранкової гімнастики;

Таким чином, при виборі засобів навчання ходьби на заняттях з фізичної культури не завжди враховуються можливості дітей старшого дошкільного віку, рівень їхнього рухового досвіду та зміст програми. Прогулянка передбачає

планування та проведення рухливих ігор різної рухливості. Як правило, найчастіше проводяться рухливі ігри з бігом, метанням, стрибками, і набагато рідше – з ходьбою. Існують цікаві рухливі ігри з ходьбою на обмеженій площині (на веранді, у групі), однак вихователі не часто використовують їх у своїй роботі.

Наступним кроком було визначення наявного рівня сформованості рухової навички з ходьби у дітей старшої групи дітей з порушеннями мовлення. Для визначення рівня сформованості рухової навички з ходьби у дітей старшої групи ми скористалися методикою Е. Вільчковського [2].

Нами були розроблені критерії рівнів сформованості навичок з ходьби у дітей старшого дошкільного віку з порушеннями мовлення.

Високий рівень – дитина правильно виконує усі елементи техніки руху; намагається виконати завдання з максимальною віддачею; чітко простежуються неусвідомлений самоконтроль і самооцінка виконання рухів; відповідність усім показникам.

Середній рівень – дитина виконує більшу частину елементів техніки руху; виконує вказівки педагога, однак самостійне виконання рухового завдання викликає труднощі; простежується усвідомлений самоконтроль виконання рухів; відповідність чотирьом показникам.

Низький рівень – дитина припускається значних помилок у техніці; не може виконати рухове завдання самостійно, їй необхідна активна участь педагога; оцінно-контрольні дії виконання рухів відсутні; відповідність одному показнику.

Результати тестування показали, що діти старшої групи з порушеннями мовлення мають середній та низький рівні розвитку сформованої рухової навички з ходьби. Вони виявляють ці уміння у стандартних ситуаціях, що створюються на занятті з фізичної культури, ранковій гімнастиці та інших організованих формах роботи з фізичного виховання та під час самостійної рухової діяльності. Більшість дітей старшої групи з порушеннями мовленнєвого розвитку ходять з поганою координацією рук і ніг, без постановки ноги на

п'ятку, неенергійно відштовхуються. Діти старшого дошкільного віку з порушеннями мовлення припускаються типових помилок:

- розслаблене положення тулуба, опущені плечі, голова;
- почувають невпевненість при виконанні ходьби зі зміною напрямку;
- неузгодженість рухів рук та ніг;
- слабкий мах руками, рухи руками виконують з маленькою амплітудою;
- човгання ногами;
- стопи ніг ставлять паралельно одна одній або розвертають всередину;
- порушення ритму ходьби.

Принагідно зазначимо, що за вказівками дорослого діти не можуть швидко реагувати й усувати недоліки через недостатній самоконтроль рухової дії.

Отже, систематичне щоденне тренування дитини у ходьбі в повсякденному житті рано формує у дітей стійку навичку в цьому виді основних рухів. Однак робота з фізичного виховання в дошкільному закладі має бути цілеспрямованою і враховувати усі види рухової діяльності дітей.

Завданням подальшої роботи було визначення можливості і доцільності використання рухливої гри для закріплення та удосконалення навичок з ходьби у дітей старшого дошкільного віку з порушеннями мовлення.

Різноманітні ігрові вправи та рухливі ігри досить ефективно впливають на формування рухових умінь та навичок із ходьби. Обираючи рухливі ігри та ігрові вправи, що є засобом фізичного виховання та методом навчання рухів, ми керувалися основною педагогічною вимогою до них: ігрові завдання мають сприяти якісному виконанню рухів, зокрема різних видів ходьби. Тому доцільно створювати під час організаційних форм роботи з фізичного виховання та під час самостійної рухової діяльності ігрові ситуації, що спрямовані саме на якісне виконання дітьми рухових дій.

Відповідно до умовиводів О. Богініч [1], що ігровий метод передбачає використання різноманітних компонентів ігрової діяльності лише у поєднанні з іншими дидактичними методами та прийомами, ми дійшли висновку, що під час

залучення дітей із порушеннями мовлення до якісного виконання руху важливо підвищувати їх мовленнєву активність. Сформована рухова навичка в процесі мовленнєвої активності є еластичнішою і доцільніше застосовується в умовах, що змінюються, ніж та, що формується за недостатньої мовленнєвої активності. У зв'язку з цим, зростає роль використання словесних методів і прийомів: бесід, запитань, участі дітей в аналізі рухової дії [1; 5; 6].

Ми цілком погоджуємося з автором, що у процесі використання ігрового методу потрібно, щоб діти розмовляли, сміялися, вимовляли звуки під час виконання вправ. Це надасть привабливості цим вправам, а також діти зможуть глибоко і нормально дихати під час їх виконання. Рухова діяльність дітей набуває змістовності тоді, коли вони уявляють себе водієм машини, що їде і гуде під час роботи мотора, або кішкою чи лисичкою, що граційно ходить та мурчить тощо.

Під час добору рухливих ігор та ігрових вправ із ходьбою ми орієнтувалися на характерні недоліки різних видів ходьби дітей старшого дошкільного віку з порушеннями мовленнєвого розвитку та підбирали рухові завдання з метою виправлення помилок під час ходьби. Так, рухливі ігри для дітей із порушеннями мовлення мають бути з віршованим супроводом, що сприятиме мовленнєвій активності дітей та правильному мовленнєвому диханню.

Проведення різноманітних видів ходьби з використанням ігрового методу є одним із шляхів, що сприяють задоволенню природної потреби дитини у руховій діяльності та допомагають їй діставати емоційну насолоду від рухів. Виконання ігрових вправ та рухливих ігор у будь-якій формі роботи з дітьми завжди забезпечить емоційне піднесення виконання будь-якого виду ходьби.

Висновки та перспективи подальших наукових досліджень.

Узагальнюючи результати теоретичного аналізу, цілком очевидно, що рухлива гра є ефективним засобом і методом закріплення та вдосконалення рухових умінь і навичок з ходьби у дітей старшого дошкільного віку з порушеннями мовлення. Перспективним напрямом дослідження означеної проблеми вважаємо

використання ігрового методу, представленого рухливими іграми, ігровими вправами та ігровими прийомами у процесі навчання основних рухів дітей дошкільного віку з порушеннями мовлення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Богініч О. Л. Фізичне виховання дошкільників засобами гри : навч.-метод. посіб. / Ольга Любомирівна Богініч. – К.: СП «ЧИП», 2001. – 126 с.
2. Вільчковський Е. Критерії оцінювання стану здоров'я, фізичного розвитку та рухової підготовленості дітей дошкільного віку : навч. посіб. / Едуард Вільчковський – К. : ІЗМН, 1998. – 64 с.
3. Вільчковський Е. С. Теорія і методика фізичного виховання дітей дошкільного віку : навч. посіб. / Е. С. Вільчковський, О. І. Курок. – 2-ге вид., перероб. та доп. – Суми : Університет. кн., 2010. – 428 с.
4. Запорожец А. В. Воспитание и обучение в детском саду / А. В. Запорожец, Т. А. Маркова. – М.: Просвещение, 1976. – 310 с.
5. Овчинникова Т. С. Психомоторика дошкольников 6-7 лет с нарушениями речи / Т. С. Овчинникова // Логопед в детском саду.-2005.-№4.-С. 52-58.
6. Потапчук А.А., Овчинникова Т.С. Двигательный игротренинг для дошкольников. – СПб, 2003.- 176 с.

ФОРМИРОВАНИЕ ДВИГАТЕЛЬНЫХ УМЕНИЙ И НАВЫКОВ ХОДЬБЫ У ДЕТЕЙ СТАРШЕГО ДОШКОЛЬНОГО ВОЗРАСТА С НАРУШЕНИЯМИ РЕЧИ ПОСРЕДСТВОМ ПОДВИЖНОЙ ИГРЫ

Ходаковская Анастасия Васильевна

студентка группы КОб-1-12-4.0д, IV курс, направление подготовки «Коррекционное образование (логопедия)»

avkhodakivska.il12@kubg.edu.ua

Научный руководитель

Гарашенко Лариса Васильевна

кандидат педагогических наук, старший преподаватель кафедры дошкольного образования Педагогического института Киевского университета шимени Бориса Гринченко

l.harashchenko@kubg.edu.ua

Аннотация. В статье освещены вопросы формирования двигательной функции у детей старшего дошкольного возраста с нарушениями речи посредством подвижной игры. Рассмотрены основы технологии формирования двигательных умений и навыков посредством ходьбы у детей старшего дошкольного возраста с нарушениями речи посредством подвижной игры. Основным средством и методом закрепления и совершенствования двигательных умений и навыков ходьбы у детей старшего дошкольного возраста с нарушениями речи определяется подвижная игра.

Ключевые слова: двигательная функция; дети дошкольного возраста с нарушениями речи; речевое развитие; игровой метод; двигательная активность; физическое воспитание; физическое здоровье; психическое здоровье.

FORMATION OF MOTOR SKILLS VIA WALKING AMONG CHILDREN WITH SPEECH IMPAIRMENTS OF THE SENIOR PRESCHOOL AGE THROUGH MOVABLE GAME

Anastasiia V. Khodakivska

group KOb-1-12-4.0d, course IV, specialty «Special education (speech therapy)»

avkhodakivska.il12@kubg.edu.ua

Scientific adviser

Larysa V. Harashchenko

Ph.D. in education, Senior Lecturer of Preschool Education Department of Pedagogical Institute of Borys Grinchenko Kyiv University

l.harashchenko@kubg.edu.ua

Abstract. This article highlights motor function formation among senior preschool age children with speech impairments through the movable games. It is considered the formation of motor skills technology among senior preschool children with speech impairments via walking using movable games. Movable game is determined as a main tool and method of fixing and improving motor skills of walking among children of preschool age with speech disorders.

Keywords: motor function; pre-school age children with speech disorders; speech development; the gaming method; physical activity; physical education; physical health; mental health.